

Kommunal- og distriktsdepartementet

Oslo, 14. oktober 2022

Redd Barnas høringsvar – endringer i kommuneloven

Vi viser til Kommunal- og distriktsdepartementet sitt høringsbrev om endringer i kommuneloven.

Redd Barna er en partipolitisk og religiøst nøytral barnerettighetsorganisasjon som arbeider nasjonalt og internasjonalt for at rettighetene til barn, slik disse er nedfelt i FNs barnekonvensjon, skal respekteres, beskyttes og oppfylles. I lys av vår rolle som barnerettighetsorganisasjon ønsker vi med dette å gi uttrykk for vårt syn på noen av de endringsforslagene som berører ungdomsråd eller andre kommunale medvirkningsorgan for ungdom, med henvisning til barnekonvensjonens artikkel 12 om barns rett til å bli hørt i saker som berører dem.

Videre i dette høringssvaret vil vi bruke betegnelsen ungdomsråd. Vi legger til grunn av dette innbefatter de ordningene som i kommuneloven omtales som «andre medvirkningsorgan for ungdom».

Retten til å bli hørt etter artikkel 12 gjelder både enkeltbarn i saker som berører den enkelte, og grupper av barn i saker som berører flere. Ungdomsrådet er et viktig medvirkningsorgan som gir barn og unge mulighet til å påvirke i kommunale og fylkeskommunale beslutningsprosesser.

Kapittel 4: Om medvirkningsråds anledning til å opprette arbeidsutvalg

Redd Barna støtter forslaget om et nytt femte ledd i § 5-12 der det åpnes for at medvirkningsråd kan opprette arbeidsutvalg. Vi vil også trekke fram som positivt at departementet foreslår at det skal være opp til medvirkningsrådene selv å bestemme mandatet til arbeidsutvalgene.

Samtidig vil vi vise til høringsvar fra Sentralt ungdomsråd i Oslo, som ber om en avklaring hva gjelder definisjonen av et vedtak, i forbindelse med at departementet på side 9 i høringsnotatet uttaler at det ikke vil være aktuelt å åpne for at disse arbeidsutvalgene kan få myndighet til å fatte vedtak slik det er adgang til for andre arbeidsutvalg, siden medvirkningsråd ikke skal fatte vedtak. I likhet med Sentralt ungdomsråd i Oslo har Redd Barna også hatt en forståelse av at ungdomsrådene fatter rådgivende vedtak, og vi ser derfor at det her er behov for en oppklaring.

Barnets rett til å bli hørt etter artikkel 12 gjelder i alle forhold som berører barnet. Artikkel 12 inneholder ingen uttømmende liste over hvilke ting som angår barn og unge. Det er viktig for et ungdomsråd at deres

påvirkningsmuligheter ikke begrenses til de sakene voksne tenker angår barn og unge, eller synes barn og unge skal engasjere seg i, men at ungdommene gis mulighet til å uttrykke seg og bli hørt i et bredt spekter av saker på bakgrunn av hva unge selv opplever som viktig. Samtidig er det viktig at ungdommer som engasjerer seg i ungdomsråd får ivaretatt sin rett til hvile og fritid etter artikkel 31 og sin rett til utdanning etter artikkel 28. Den foreslåtte bestemmelsen i nytt femte ledd i § 5-12, vil gi ungdomsrådene mulighet til å organisere seg slik at de kan dekke de ulike sakfeltene som berører dem og som de ønsker å påvirke. Samtidig vil det kunne gjøre det lettere for ungdommene å påvirke i de sakene som er viktig for dem uten at dette går på bekostning av tid til hvile, fritidsaktiviteter, skole osv.

Kapittel 7: Om fjerning av muligheten for skriftlig votering ved valg av leder og nestleder

Departementet foreslår i nytt annet ledd i § 7-8 å fjerne muligheten til å gjennomføre skriftlig votering ved flertallsvalg, med begrunnelsen at valg av ledere og nestledere til ulike folkevalgte organer bør være åpne og synlige. Redd Barna ber om en klargjøring av om dette også gjelder medvirkningsrådene, inkludert ungdomsråd. Vi vil i denne sammenheng vise til høringssvaret fra Sentralt ungdomsråd i Oslo, som påpeker at grunnleggende prinsipper for god ungdomsmedvirkning, som at det skal være trygt og inkluderende, ikke alltid vil kunne ivaretas gjennom åpne og synlige personvalg. Redd Barna støtter Sentralt ungdomsråd i Oslo i denne saken. De yngste medlemmene i et ungdomsråd er gjerne 13 år, og det er helt andre hensyn som må ivaretas her enn ved valg av ordfører eller varaordfører. Redd Barna mener derfor at det fortsatt må være tillatt å gjennomføre skriftlig votering ved valg av leder eller nestleder til ungdomsråd.

Kapittel 11: Om møte- og talerett og forslagsrett

Redd Barna mener at ungdomsråd bør ha møte-, tale- og forslagsrett i folkevalgte organer, uavhengig av hvor i landet de befinner seg, og at det ikke bør være opp til det enkelte kommunestyret eller fylkesting å velge om de vil gi sitt ungdomsråd denne retten eller ikke.

Ungdomsrådet som medvirkningsorgan står i en særstilling ved at det representerer og fremmer stemmene til de som ikke har stemmerett ved kommune- og fylkestingsvalg, som ikke har vært med og valgt de som sitter i de folkevalgte organene, og som heller ikke selv kan stille til valg til disse organene. Det er derfor særlig viktig at ungdomsrådet gis rett til å møte og snakke direkte med beslutningstakerne under behandlingen av saker som angår dem, til å fremme egne forslag og oppleve at disse blir tillagt behørig vekt av de folkevalgte.

Redd Barna ser behovet for å tydeliggjøre at det ikke kan gis møte-, tale- og forslagsrett til andre enn det folkevalgte organets medlemmer, utover det som følger av lov og forskrift. Samtidig er vi svært bekymret for at den foreslåtte presiseringen i nytt annet ledd i 8-1 i praksis vil bidra til å innskrenke det påvirkningsrommet flere ungdomsråd har oppnådd i dag i sine kommuner eller fylkeskommuner, siden det ikke åpnes for forslagsrett for ungdomsråd i nåværende lov eller forskrift. Flere ungdomsråd har i dag forslagsrett nedfelt i sine lokale reglement. Vi viser her til høringssvar fra Ungdommens fylkesråd i Troms og Finnmark og fra Sentralt ungdomsråd i Oslo.

FNs barnekomité's generelle kommentar nr. 12 om barnets rett til å bli hørt¹, fremhever at reell medvirkning innebærer at barn og unge må gis muligheten til å ta initiativ og fremme forslag overfor beslutningstakere på bakgrunn av egne prioriteringer, og at disse forslagene må tillegges behørig vekt av beslutningstakerne.

Ungdommens distriktspanel, som ble opprettet gjennom Meld. St. 5 (2019-2020) *Levende lokalsamfunn for fremtiden*, og som besto av 10 ungdommer som representerte hvert sitt fylke, ga våren 2021 regjeringen ti råd om fremtidens distriktspolitikk². Ett av disse rådene handler om at ungdom må få større innflytelse lokalt, og her tar ungdommene blant annet til orde for at kommuneloven må endres slik at kommunestyrene og fylkestingene gir ungdomsrådene tale- og forslagsrett i kommunestyre- og fylkestingsmøtene. Barneombudets ekspertgruppe som la fram sin rapport om barnerettighetsvurderinger i juni 2021³, løftet frem som en av barrierene mot reell ungdomsmedvirkning at ungdomsrådene i dag ikke har tale- og forslagsrett i kommunestyrene, men at dette er noe kommunen selv kan bestemme. Under Vintermøtet i Alta i april 2022, i regi av Statsforvalteren i Troms og Finnmark, ble representanter fra alle kommuner og ungdomsråd i Troms og Finnmark, enige om fem punkter for å få til bedre ungdomsrådsmedvirkning⁴. Ett av disse er at ungdomsrådene bør ha møte- og talerett i kommunestyret. Vi viser videre til høringsvaret fra Statsforvalteren i Troms og Finnmark, hvor de påpeker at ungdomsrådene selv fremhever møte- og talerett og forslagsrett som avgjørende for reell medvirkning.

Retten til å bli hørt etter barnekonvensjonen pålegger myndighetene å legge aktivt til rette for at barn og unge får komme best mulig fram med sine synspunkter når det skal tas beslutninger i saker som angår dem. FN's komité for barnets rettigheter (barnekomiteen) har i sin generelle kommentar nr. 12 anbefalt at barn gis anledning til å bli hørt *direkte* i enhver saksbehandling der dette er mulig. Barnekomiteen har også understreket at barn og unge som selv ønsker å møte beslutningstaker direkte bør få muligheten til dette så langt det lar seg gjøre. Barns rett til å bli hørt skal ivaretas i alle faser av beslutningsprosesser, fra tidligst mulig av og helt fram til en beslutning er fattet, samt i oppfølging etterpå. Tidlig involvering er viktig, men skal ikke stå i motsetning til å kunne snakke direkte med beslutningstakerne når en beslutning skal fattes.

I lys av dette mener Redd Barna at det bør gjøres en ny vurdering av presiseringen om forslagsrett når det gjelder ungdomsråd, og det bør foretas en gjennomgang av bestemmelsene om medvirkningsråd i lov og forskrift med hensyn til hvordan de ivaretar reell ungdomsmedvirkning og ungdomsrådernes rolle som talerør for de i samfunnet vårt som ikke har stemmerett. I dette arbeidet må ungdomsrådene selv involveres aktivt.

¹ <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-12.pdf>

² <https://ungdomspanel.distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2021/04/10-rad-fra-ungdommens-distriktspanel.pdf>

³ <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrappporter/Barnerettighetsvurderinger-og-medvirkning.pdf>

⁴ <https://www.statsforvalteren.no/troms-finnmark/konferanse/2022/04/vintermotet-2022/>

Egen forskrift for ungdomsråd og andre medvirkningsorgan for ungdom

Som nevnt ovenfor, mener Redd Barna at ungdomsrådet skiller seg vesentlig fra de andre kommunale og fylkeskommunale medvirkningsorganene, i og med at de representerer de som er under 18 år og ikke har stemmerett. For unge under 18 år er det derfor desto viktigere at de har andre kanaler for å påvirke i saker som berører dem. Ungdomsrådet er en slik kanal. Samtidig kan ikke ungdommene som medvirker i ungdomsråd pålegges de samme pliktene som voksne, siden de er under 18 år. Barn og unge har videre behov for særlig tilrettelegging og ivaretagelse i utøvelsen av sin rett til å bli hørt. Redd Barna mener derfor det bør utarbeides en egen forskrift som regulerer ungdomsrådets organisering og virksomhet, fremfor en felles forskrift for alle de tre rådene slik det er i dag. Vi anbefaler departementet å vurdere dette nærmere.

Med vennlig hilsen

Redd Barna

Thale Skybak

Seksjonsleder Norgesprogrammet

Grete Vandvik

Spesialrådgiver barns rett til å bli hørt

Dokumentet er elektronisk godkjent, derfor ingen signatur